

Резюме

Гальцова О.В. Щодо впливу персоналу установ виконання покарань на засуджених до позбавлення волі.

Дана стаття присвячена дослідженню впливу персоналу установ виконання покарань при здійсненні ними своєї професійної (службової) діяльності на засуджених до позбавлення волі, оскільки останні є особливо вразливими внаслідок їх ізоляції від суспільства. Зазначається, що персонал установ виконання покарань є представником закону та органів державної влади, тому на них покладається суворе дотримання чинного законодавства під час виконання їх професійної діяльності. Звертається увага на важливість проведення персоналом соціально-виховної роботи із засудженими. Розглядається позитивний та негативний вплив персоналу установ виконання покарань на засуджених, а також чинники, які їх обумовлюють. Доведено, що позитивний вплив персоналу на засуджених та сукупність інших чинників створюють відповідні умови для їх успішного виправлення та ресоціалізації, а також виконують превентивну функцію – запобігання вчиненню нових злочинів.

Ключові слова: персонал установ виконання покарань, службова діяльність, засуджені, позбавлення волі, позитивний та негативний вплив.

Резюме

Гальцова Е.В. О влиянии персонала учреждений исполнения наказания на осужденных к лишению свободы.

Статья посвящается изучению влияния персонала учреждений исполнения наказания во время осуществления ими профессиональной (служебной) деятельности на осужденных к лишению свободы, поскольку последние являются особо уязвимыми вследствие их изоляции от общества. Указывается, что персонал учреждений исполнения наказания является представителями закона и органов государственной власти, поэтому они обязаны строго придерживаться действующего законодательства во время выполнения своих служебных обязанностей. Обращается внимание на важность проведения персоналом социально-воспитательной работы с осужденными. Рассматривается положительное и негативное влияние персонала учреждений исполнения наказания на осужденных, а также факторы, которые их обуславливают. Доказывается, что положительное влияние персонала на осужденных и совокупность других факторов создают соответствующие условия для их успешного исправления и ресоциализации, а также выполняют превентивную функцию – предупреждение совершения новых преступлений.

Ключевые слова: персонал учреждений исполнения наказания, служебная деятельность, осужденные, лишение свободы, положительное и негативное влияние.

Summary

Haltsova O. Regarding the Impact of Correctional Personnel on the Convicts.

This article explores how correctional personnel that performs its professional duties impacts the convicts as the latter are particularly vulnerable due to their social exclusion. The article points out that correctional personnel represents the Law and public authorities and accordingly it must comply strictly with the existing laws when performing its professional duties. A particular attention is paid to personnel's socially educational work with the convicts. The article considers positive and negative impact of correctional personnel on the convicts and the causes of such impact. It is proved that the positive effect on a convict combined with other favourable factors creates appropriate conditions for successful correction and re-socialising and prevents future crimes.

Key words: correctional personnel, professional duties, convicts, positive and negative effect.

УДК 347.965.9

Н.С. ГОРБАНЬ

Наталія Сергіївна Горбань, кандидат юридичних наук, асистент кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОНЯТТЯ, ГЕНЕЗА, ЗНАЧЕННЯ

Стало традицією щороку інформувати адвокатську спільноту та суспільство із підготовленим Національною асоціацією адвокатів України Звітом «Про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні»¹. Реакція адвокатів щодо запропонованої інформації не є однозначною. Частина враховує інформацію, інша частина ставиться критично та піддає сумніву висновки й статистичні данні, що містяться у ньому, вважаючи, що на практиці є набагато більше фактів порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності, проте вони, з певних причин, не знайшли належного реагування як з боку відповідних правоохоронних органів, так і органів адвокатського самоврядування. Однак всі адвокати впевнені, що значення гарантій неможливо переоцінити, адже з політичного, соціального та психологічного боку їх слід розцінювати як визнання, повагу та довіру до професії адвоката.

Історія дослідження правових гарантій адвокатської діяльності тісно пов'язана із становленням адвокатури в Україні як недержавного самоврядного інституту. Закон України «Про адвокатуру», на відміну від попередніх законодавчих актів, що регулювали організацію адвокатури та адвокатську діяльність, окремою статтею закріпив положення про гарантії адвокатської діяльності (ст. 10)². Згаданий закон не містив визначення поняття гарантій адвокатської діяльності. А втім, перелік закріплених у ньому гарантій став проявом усвідомлення державою того, що законодавче визначення правового статусу адвоката саме по собі не гарантує здійснення адвокатами захисту прав, свобод людини та громадянина, виконання функцій представництва законних інтересів громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб та надання іншої юридичної допомоги.

Вперше на державному рівні проголошувалося, що професійні права, честь і гідність адвоката охороняються законом. Було встановлено заборону будь-якого втручання в адвокатську діяльність, вимагання від адвоката, його помічника, посадових осіб і технічних працівників адвокатських об'єднань відомостей, що становлять адвокатську таємницю. Адвокат в рамках кримінального провадження наділявся так званим свідочьким імунітетом. Доступ та огляд документів, пов'язаних із виконанням адвокатом доручення, допускався за встановленою процедурою із дотриманням вимог щодо забезпечення адвокатської таємниці. Процесуальні гарантії передбачали рівність прав адвоката з іншими учасниками процесу та особливу процедуру порушення кримінальної справи проти адвоката.

На доктринальному рівні правові гарантії прийнято розглядати як специфічні юридичні засоби реалізації прав, їх охорони та захисту у випадку порушення. В.В. Заборовський у своєму дисертаційному дослідженні³, роблячи посилання на висновки інших науковців, зазначає: «досліджуючи сутність гарантій адвокатської діяльності необхідно виходити з того, що вони «не є особистими привілеями адвоката, а служать засобом захисту публічних інтересів на отримання кваліфікованої юридичної допомоги»⁴, реальність та повноцінність надання якої можливе лише в умовах гарантованості адвокатської діяльності⁵. Такі гарантії повинні мати на меті насамперед захист «адвоката від свавільного втручання і перешкод з боку держави, будь-яких державних та недержавних органів, та/або третіх осіб»⁶, враховуючи специфіку адвокатської діяльності, особливо у такій формі, як захист у кримінальному судочинстві, де фактично неминучими є «конфлікти з іншими учасниками змагального процесу»⁷.

З моменту прийняття вищезазначеного Закону і до цього часу автори навчальної літератури, підручників із адвокатури по-різному викладали матеріал за окресленою тематикою. Еволюція дослідження – від звичайного дублювання положень закону⁸ до роз'яснення поняття, функцій, системи гарантій адвокатської діяльності, механізму і суб'єктів реалізації правових гарантій адвокатської діяльності⁹. Сучасні автори більш предметно підходять до аналізу окремих видів гарантій адвокатської діяльності¹⁰. Їх зміст, роль та значення є постійним предметом наукових дискусій фахівців у різних галузях права, оскільки їх багатою емпіричною базою є професійна діяльність адвокатів у державі, яка не тільки задекларувала, а й стала на шлях суверенності, незалежності, демократії, утвердження верховенства права.

Дослідженню гарантій адвокатської діяльності, як складової правового статусу адвоката присвятили увагу в своїх дисертаційних роботах Н.М. Бакаянова¹¹, Т.Б. Вільчик¹², С.О. Іваницький¹³, В.В. Заборовський¹⁴, П.В. Хотенець¹⁵. З кожним роком розширюється вектор дослідження процесуальних гарантій, зокрема вчені займаються вивченням правових гарантій діяльності адвоката – захисника в кримінальному процесі України¹⁶, кримінально-процесуальних гарантій діяльності адвоката¹⁷, кримінальних процесуальних гарантій захисника як суб'єкта доказування у досудовому розслідуванні¹⁸, кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці у досудовому розслідуванні¹⁹.

На момент прийняття в 2012 р. Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»²⁰ (далі – Закон) більшість адвокатів та науковців вважали перелік гарантій адвокатської діяльності, який знайшов своє закріплення в ст. 23 Закону, прогресивним та таким, що відповідає загальноєвропейським стандартам. Однак негативна практика систематичного грубого порушення прав адвокатів та недотримання гарантій адвокатської діяльності підводить до необхідності визначення та усунення причин, що лежать в її основі. Отже, вищезазначеними положеннями й обумовлюється вибір теми дослідження.

Під визначенням «Гарантії адвокатської діяльності» (далі – Гарантії) розуміється система умов і заходів правового характеру, передбачених у відповідних нормативно-правових актах, які забезпечують ефективну реалізацію адвокатом покладених на нього повноважень щодо надання правової допомоги, здійснення захисту та представництва у їх повному обсязі, зокрема, але не виключно, встановленими ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», іншими законами, підзаконними актами, міжнародними угодами, згода на ратифікацію яких надана Верховною Радою України²¹. З системного аналізу норм Закону вбачається, що Гарантії за їх юридичним призначенням можна розподілити на певні групи, а саме:

- загальні Гарантії, які передбачені в пунктах 1, 6, 9, 11, 16 ч. 1 ст. 23 Закону;
- гарантії дотримання адвокатської таємниці, що містяться в пунктах 2, 4, 8 ч. 1 ст. 23 Закону;
- особливий порядок притягнення адвоката до відповідальності, закріплений в пунктах 13, 14, 15, 17 ч. 1 ст. 23 Закону;

– процесуальні гарантії, відображені в пунктах 3, 5, 7, 10, 12, 13 ч. 1 ст. 23 Закону;
– особливості проведення окремих слідчих дій та заходів забезпечення кримінального провадження стосовно адвоката, зафіксовані в пунктах 1, 2, 3 ч. 2 ст. 23 Закону.

Науковці зауважують, що до структури Гарантій входять права і обов'язки адвокатів, процесуальна форма здійснення адвокатами своїх прав та обов'язків і правові санкції, що вживаються в разі порушення прав адвокатів або невиконання адвокатами своїх обов'язків. Разом із тим існує тісний взаємозв'язок між усіма вищезазначеними складовими Гарантій, якість якого впливає на дотримання прав і виконання обов'язків адвокатів у їх професійній діяльності. Наслідки негативного впливу на окрему складову Гарантій впливають не тільки на саму діяльність адвокатів, а й на якість виконання ними завдань перед суспільством. Як зазначається у постанові Верховного Суду України від 30 травня 2018 р. у справі № 466/1367/16-а, «адвокатура як інституція та її діяльність в аспекті забезпечення реалізації конституційного права особи на правову допомогу набуває певних особливих властивостей суб'єкта публічних відносин. Ця властивість адвокатури увиразнюється (посилюється) метою її служіння суспільному інтересу шляхом надання своєчасної і належної правової допомоги у поєднанні з виконанням делегованих їй державою окремих владних повноважень. У контексті сказаного має значення й особливий характер адвокатської професії, представники якої є учасниками творення правосуддя, у зв'язку з чим користуються, зокрема, правом участі у суді як захисники чи представники та імунітетом від судового переслідування за свої виступи в залі суду»²².

Проблематика порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності є актуальною, та водночас не простою, з огляду на події, що відбуваються у суспільстві. Є нагальною потреба якнайшвидше реагувати на виклики сьогодення як на законодавчому рівні, так і в практичній площині.

Все частіше українські адвокати через всі допустимі засоби зв'язку, в тому числі через Інтернет, розміщують інформацію про перешкоджання та втручання в їх діяльність, звертаються за допомогою та закликають до належного реагування всіх, хто причетний до захисту прав адвокатів. У такий спосіб вони сподіваються на своєчасну підтримку не тільки з боку колег по професії, а й тих, хто у передбаченому законом порядку має охороняти та захищати їх права і реалізовувати гарантії адвокатської діяльності. Проте ситуація в цій сфері залишається критичною, про що свідчать не тільки щорічні статистичні данні, наведені у Звітах «Про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні», а й офіційні заяви комітету захисту прав адвокатів про бездіяльність правоохоронних органів у відстоюванні гарантій адвокатської діяльності²³. Такий стан речей спонукав НААУ звернутися до міжнародних правозахисних організацій, які мають необхідні інструменти для змін на державну політику в цій сфері, а саме до уповноваженого представника управління спеціальних процедур офісу Верховного Комісара ООН з прав людини²⁴.

Отже, самі адвокати, представники Комітету захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності і Національна асоціація адвокатів України заявляють про грубе систематичне порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності, що в існуючих умовах слід розцінювати як реальну загрозу професійній діяльності адвокатів та втручання в діяльність недержавного самоврядного інституту.

Досліджуючи проблематику дотримання гарантій адвокатської діяльності, необхідно обов'язково врахувати, що відповідно до змін, внесених до Конституції України щодо правосуддя: адвокатура в Україні є складовою системи правосуддя; засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності визначаються законом; адвокатура діє для надання професійної правничої допомоги; виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення; винятки щодо представництва адвокатів в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена можуть бути визначені законом.

Нормами процесуального законодавства передбачено: повну монополію адвокатів на здійснення захисту підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) та наданні правової допомоги свідку в кримінальному провадженні; часткову монополію адвокатів на здійснення представництва в адміністративному, господарському, кримінальному та цивільному судочинстві. З огляду на зазначене порушення прав адвокатів і перешкоджання реалізації Гарантій слід розцінювати як загрозу не тільки для адвокатури, а й загрозу погіршення стану дотримання прав людини в Україні.

Парламентська Асамблея Ради Європи закликає органи влади України гарантувати захист проти свавільного або незаконного затримання; неухильне дотримання правоохоронними органами принципів справедливого кримінального процесу відповідно до міжнародних стандартів, у тому числі гарантувати всім затриманим швидкий та регулярний доступ до захисника і лікаря за їхнім вибором, забез-

печити швидко повідомлення близьких про місце перебування затриманих; скасувати положення законодавства, що дозволяють прокуратурі заборонити адвокатуві представляти своїх клієнтів у разі порушення проти адвоката кримінальної справи, як такі, що є несумісними зі стандартами Ради Європи²⁵.

Сьогодні ніхто не застрахований від необхідності «спілкуватися» із представниками правоохоронних органів чи інших органів державної влади. Часом таке спілкування не можна уявити без участі захисника чи представника. Щорічне зростання кількості звернень до ЄСПЛ громадян України із заявами про порушення їх прав та свобод, права на недоторканність житла та іншого володіння, права на доступ до правосуддя, права на правову допомогу в окремих випадках напругу пов'язано із порушенням процесуальних гарантій адвоката. Статистика звернень підтверджує зростання серед заявників осіб, які здійснюють адвокатську діяльність, і підставами такого звернення до суду є порушення їхніх прав та Гарантій не тільки в процесі здійснення ними адвокатської діяльності, а й через недосконалу процедуру допуску до професії, притягнення адвокатів до відповідальності. Прикро усвідомлювати, що втручання та перешкоди здійсненню адвокатської діяльності, в тому числі при виконанні ними функцій захисника, інші порушення щодо адвокатів ініціюють та вчиняють, як правило, представники виконавчої та судової влади, які за Конституцією України мають разом із адвокатами сприяти утвердженню верховенства права й правопорядку в державі.

Не можна говорити, що проблеми порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності не визнаються на державному рівні. У Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., яка затверджена Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015²⁶ зазначено, що «наявні системи правової допомоги також засвідчили свою недостатню функціональну спроможність, зокрема: невідповідність формального статусу адвоката фактичним умовам здійснення адвокатської діяльності, в тому числі недосконалість практичного забезпечення прав адвоката і гарантій адвокатської діяльності». А стратегічною метою Національної стратегії у сфері прав людини, яка затверджена Указом Президента України 25 серпня 2015 р. № 501/2015²⁷, є забезпечення гарантій професійної діяльності адвокатів.

Слід зазначити, що Гарантії, крім національного законодавства, також визначені у міжнародних документах. Високі правові Стандарти Ради Європи та практика Європейського суду з прав людини вимагають забезпечення на національному рівні дотримання прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. Вичерпний перелік міжнародних актів, які визначають гарантії адвокатської діяльності, сформував О. Дроздов у доповіді «Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення адвокатури України»²⁸. Варто погодитися із висновком дослідника: «одним із факторів дотримання гарантій адвокатської діяльності є забезпечення відповідності положень національного законодавства з питань адвокатури та адвокатської діяльності вимогам міжнародних документів».

Отже, зміст нормативно-правових актів, у яких містяться положення про гарантії адвокатської діяльності, відповідають загальноєвропейським стандартам у цій сфері та вимогам міжнародних документів. Проблема порушення прав адвокатів лежить в площині відсутності дієвих механізмів реалізації гарантій адвокатської діяльності. Неузгодженість між нормами процесуального законодавства і відповідними положеннями Закону щодо гарантій адвокатської діяльності створює підстави для їх ігнорування. У зв'язку з цим особливого значення набуває діяльність адміністративних та судових органів, які мають і повинні на основі закону створити прогресивну практику встановлення порушення прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності та відповідного реагування, у тому числі шляхом притягнення до відповідальності винних осіб.

¹ Звіт Про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні. 2013–2018 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://unba.org.ua/assets/uploads/news/zvity/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB\(1\).pdf](http://unba.org.ua/assets/uploads/news/zvity/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB(1).pdf)

² Про адвокатуру: Закон України від 19 грудня 1992 р. № 2887-XII : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887-12/print>

³ *Заборовський В.В.* Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук / В.В. Заборовський. – К., 2018. – С. 332.

⁴ *Рагулин А.В.* Гарантии независимости адвоката по российскому законодательству: понятие и содержание / А.В. Рагулин // Новая правовая мысль. – 2011. – № 5 (48). – С. 56.

⁵ *Яновська О.Г.* Правова та соціальна природа адвокатської професії / О.Г. Яновська // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 112.

⁶ *Савченко А.В.* Регулювання дисциплінарної відповідальності адвоката в Україні в рамках інтеграції з ЄС / А.В. Савченко // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – № 4.

⁷ *Гармаев Ю.П.* Незаконная деятельность адвокатов в уголовном судопроизводстве / Ю.П. Гармаев. – Иркутск: ИПКПР ГП РФ, 2005. – С. 50.

⁸ *Святоцький О.Д.* Адвокатура України: навч. посіб. для студентів юрид. вищих навч. закладів і фак. / О.Д. Святоцький, М.М. Михеєнко. – К.: Ін Юре, 1997. – С. 78–82.

⁹ *Погорецький М.А.* Адвокатура України : підруч. / М.А. Погорецький, О.Г. Яновська. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – С. 163–177.

¹⁰ Адвокатура України: підручник: у 2 кн. / за ред. д.ю.н., проф. заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянової Н.М. 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Алерта, 2016. – Кн. 1: Організація адвокатури (з практикумом). – С. 521–563.

¹¹ *Бакаянова Н.М.* Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук / Н.М. Бакаянова. – Одеса, 2017. – 487 с.

¹² *Вільчик Т.Б.* Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук / Т.Б. Вільчик. – Х., 2016. – 490 с.

¹³ *Іваницький С.О.* Теоретичні основи організації адвокатури в Україні : принципи та система : дис. ... д-ра юрид. наук / С.О. Іваницький. – К., 2017. – 556 с.

¹⁴ *Заборовський В.В.* Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / В.В. Заборовський. – К., 2018. – 40 с.

¹⁵ *Хотенець П.В.* Правовий статус адвоката в Україні : дис. ... канд. юрид. наук / П.С. Хотенець. – Х., 2001. – 206 с.

¹⁶ *Яновська О.Г.* Правові гарантії діяльності адвоката – захисника в кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О.Г. Яновська. – К., 1997. – 19 с.

¹⁷ *Савицька С.Л.* Кримінально-процесуальні гарантії діяльності адвоката : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С.Л. Савицька. – К., 2013. – 18 с.

¹⁸ *Старенький О.С.* Кримінальні процесуальні гарантії захисника як суб'єкта доказування у досудовому розслідуванні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О.С. Старенький. – К., 2016. – 20 с.

¹⁹ *Погорецький М.М.* Кримінальні процесуальні гарантії адвокатської таємниці у досудовому розслідуванні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М.М. Погорецький. – К., 2015. – 20 с.

²⁰ Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

²¹ Положення про комітет захисту прав адвокатів та гарантії адвокатської діяльності. Затверджено рішенням Ради адвокатів України № 182 від 27 липня 2013 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/polozhennya/2017-12-15-polozhennya-274_5a65c482cd290.pdf

²² Постанова Верховного Суду України від 30 травня 2018 р. у справі № 466/1367/16-а : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.advokat.org.ua/news/novini-vse/untitled-1090.html>

²³ Комітет захисту прав адвокатів заявляє про бездіяльність правоохоронних органів у відстоюванні гарантій адвокатської діяльності: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/news/3462-komitet-zahistu-prav-advokativ-zayavlyae-pro-bezdiyal-nist-pravoohoronnih-organiv-u-vidstoyuvanni-garantij-advokats-koi-diyal-nosti.html>

²⁴ Тиск на адвокатуру загрожуює погіршенням стану дотримання прав людини в Україні : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/news/3499-tisk-na-advokaturu-zagrozhue-pogirshennyam-stanu-dotrimannya-prav-lyudini-v-ukraini.html>

²⁵ Резолюція 1466 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» 5 жовтня 2005 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_611

²⁶ Стратегія реформування судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

²⁷ Національна стратегія у сфері прав людини, затверджена Указом Президента України 25 серпня 2015 р. № 501/2015 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>

²⁸ *Дроздов О.* Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення адвокатури України / О. Дроздов // Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини : міжнародна конференція (м. Київ, 30 серпня 2018 р.) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacii/Drozdov_Drozdov_30082018.pdf

Резюме

Горбань Н.С. Гарантії адвокатської діяльності: поняття, генеза, значення.

Стаття присвячена комплексному дослідженню гарантій адвокатської діяльності. Здійснено аналіз нормативно-правових актів, якими вони встановлюються. Розглянуто суть, генезу, значення гарантій адвокатської діяльності. Обґрунтовано висновок про необхідність пошуку дієвих способів та механізмів, які б змінили існуючі негативні тенденції щодо порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в кращий бік.

Ключові слова: гарантії адвокатської діяльності, адвокат, адвокатська діяльність.

Резюме

Горбань Н.С. Гарантии адвокатской деятельности: понятие, генезис, значение.

Статья посвящена комплексному исследованию гарантий адвокатской деятельности. Осуществлен анализ нормативно-правовых актов, которыми они устанавливаются. Рассмотрены сущность, генезис, значение гарантий адвокатской деятельности. Обоснован вывод о необходимости поиска действенных способов и механизмов, которые бы изменили существующие негативные тенденции нарушения прав адвокатов и гарантий адвокатской деятельности в лучшую сторону.

Ключевые слова: гарантии адвокатской деятельности, адвокат, адвокатская деятельность.

Summary

Gorban N. Guarantees of advocacy: concept, genesis, meaning.

The article is devoted to the complex examination of guarantees of advocacy. The analysis of legal acts, which they are established, is carried out. The essence, genesis, importance of guarantees of advocacy is considered. The conclusion is grounded on the need to find effective ways and mechanisms that would change the existing negative trends in the violation of the rights of lawyers and guarantees of advocacy for the better.

Key words: guarantees of advocacy, lawyer, advocacy.

УДК 343.97, 343.61

Р.В. ПЕРЕЛИГІНА, Б.М. МИРКО

Раїса Володимирівна Перелигіна, кандидат юридичних наук, завідувач відділу аспірантури, доцент Київського університету права НАН України

Богдан Миколайович Мирко, аспірант Київського університету права НАН України

ЩОДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОВОКАЦІЮ ПІДКУПУ

Наявність у Кримінальному кодексі України норми щодо відповідальності за вчинення дій із провокації підкупу нерідко є предметом гострих дискусій як серед науковців, так і представників законодавчого органу влади. Передусім аргументи обох сторін зводяться до необхідності внесення змін в диспозицію ст. 370 закону про кримінальну відповідальність України шляхом її викладу в новій редакції та віднесення до спеціального виду зловживання службовим становищем або ж взагалі до декриміналізації норми через наявність у ній усіх ознак окремого виду підбурювання до вчинення одного зі злочинів, передбачених ст. ст. 368, 369 КК України¹.

Яскравим прикладом втілення наведених позицій є наявність серед зареєстрованих на сьогоднішній день у Верховній Раді України VIII скликання двох протилежних за змістом законопроектів про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо скасування ст. 370 № 1690 від 31 грудня 2014 р. та про встановлення відповідальності за провокацію злочину № 4999 від 15 липня 2016 року.

Втім, опоненти як скасування кримінальної відповідальності за провокацію підкупу, так і криміналізації провокації злочину таких поглядів не розділяють, наводячи при цьому свої доводи щодо обґрунтованості правової природи провокації підкупу як злочину, що має власні, відмінні від інших характеристики.

Проблемні питання кримінальної відповідальності за провокацію підкупу були предметом дослідження багатьох українських науковців, серед яких В.О. Туляков, П.П. Андрушко, О.М. Грудзур, О.І. Альошина, О.Ф. Бантишев, Т.С. Батраченко, О.В. Ус, Ю.А. Чернега та ін. Однак виявлені цими вченими недоліки положення норми закону України про кримінальну відповідальність за провокацію підкупу не сприяли внесенню суттєвих до неї змін, що обумовлює актуальність пошуку можливих варіантів, за яких різні точки зору знаходили б компроміс, а також мали практичне значення.

Метою даної статті є дослідження кримінально-правової характеристики норми, що передбачає відповідальність за провокацію підкупу.

Розпочинаючи аналіз складу злочину, передбаченого ст. 370 КК України, слід зазначити, що сучасну назву статті та диспозицію норми закону про кримінальну відповідальність в актуальній редакції визначено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 р. № 221-VII².

За нормативним визначенням провокація підкупу – це дії особи з підбурення особи на пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду.

Як правило, *основним безпосереднім об'єктом* даного складу злочину є суспільні відносини, що забезпечують сталу діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх апарату, юридичних осіб як публічного, так і приватного права, а також осіб (фізичних та юридичних), наділених повноваженнями щодо надання публічних послуг³.